

УДК 338.48

Печоних А.І.¹, Гресь-Євреїнова С.В.²

¹ студ. гр. ГФ-213м, НУ «Запорізька Політехніка», м. Запоріжжя

² канд. екон. наук, доцент, НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОПИТУ

За оцінкою UNWTO число туристів по всьому світі до 2030 року становитиме 1,36 млрд. осіб [1]. Позитивні чи негативні наслідки туризму повністю залежать від планування та управління його діяльністю. В свою чергу ринок туризму сприяє у багатьох країнах розвитку експорту, імпорту, інвестиціям, зайнятості дохідності тощо. Частка туризму у ВВП коливається від 1% у країнах з високорозвиненою та диверсифікованою економікою. До 10% у країнах з порівняно великим сектором туризму (Австрія – 8,5%, Німеччина – 0,9%, Великобританія – 1,9%, США – 1%, Іспанія – 4,2%). В багатьох малих країнах цей показник значно перевищує середні значення (у різних острівних державах, так зокрема, туризм забезпечує більш ніж 50% ВВП, а саме, в Антигуа – 58%, на Бермудських островах – 35%, Багамських островах – 52%). У 2019 році подорожі та туризм були одним із найбільших секторів у світі, на нього припадало 10,4% світового ВВП (9,2 трильйона доларів США), 10,6% усіх робочих місць (334 мільйони) і було відповідальним за створення 1 із 4 всіх нових робочих місць у всьому світі [2].

Ринок туризму можна визначити як суспільно-економічне явище, об'єднуюче попит і пропозицію для забезпечення купівлі-продажу туристичного продукту зараз і у визначеному місці. Ринок туризму функціонує, задовольняючи платоспроможний попит населення, що формується під впливом об'єктивних умов та суб'єктивних чинників. Попит на туристичні продукти визначається низкою особливостей: великою різноманітністю учасників поїздок за рівнем грошових доходів, віком, цілями та мотивами; еластичністю; індивідуальністю та високим ступенем диференціації; значною взаємозамінністю; віддаленістю за часом та місцем від туристичної пропозиції. Отже, об'єктивними умовами формування туристичного попиту є: економічні; соціокультурні; психологічні; урбаністичні; політичні; екологічні умови.

Аналіз туристичного попиту в сучасному світі є вкрай важливим через численні глобальні соціальні та економічні зміни. На туристичний попит також значно вплинули кризи останніх років, зокрема пандемія COVID-19, яка показала вразливість туристичної індустрії та важливість адаптації до нових умов. У нинішніх реаліях туризм, який колись був стабільною сферою економіки, перетворився на високоризикову діяльність. Вивчення факторів, що впливають на попит, стає ключовим для забезпечення розвитку та конкурентоспроможності туристичних послуг.

Говорячи про глобальні, довгострокові тенденції, що впливають на туристичний попит, варто звернути увагу на дві основні групи: соціальні та економічні мегатренди, що стосуються всієї цивілізації.

На глобальному рівні туристичний попит формується під впливом демографічних процесів, таких як старіння суспільства, міграція та урбанізація, а також зростання нових великих ринків – Індії, Китаю, Бразилії. Крім цього, економічна і політична нестабільність, включаючи міжнародний тероризм і радикалізацію соціальних рухів, створюють додаткові ризики, які впливають на попит у різних регіонах.

Сучасний туристичний попит дедалі більше залежить від змін у поведінці споживачів, що виявляється у зростанні екологічної свідомості, індивідуалізації очікувань та запитів до туризму з додатковими соціальними значеннями. Зокрема, серед молодих туристів зростає попит на еко-туризм, а серед старших – на оздоровчий та лікувальний туризм.

Пандемія COVID-19 значно вплинула на міжнародний туризм, що зумовило різке зниження туристичних потоків і призвело до втрат у доходах. Попит на туризм значно скоротився через обмеження подорожей, проте він не зник повністю, а з часом відновлюється, особливо у країнах, які швидше реагували на кризу. В умовах відновлення сектор потребує координації зусиль для підтримки безпечного туризму.

Зростання числа літніх людей у світі, які стають активними споживачами туристичних послуг, стимулює попит на спеціалізовані види туризму. Це

передбачає адаптацію туристичних продуктів до їхніх потреб і потреб молоді, яка надає перевагу подорожам, пов'язаним з особистим розвитком і соціальною відповідальністю.

Екологічний попит та соціальна свідомість: Молоде покоління підвищує попит на відповідальний туризм, з акцентом на збереження навколишнього середовища та підтримку місцевих громад, тобто існує тренд на екологічний попит та соціальну свідомість. Це також створює попит на волонтерський туризм, де подорожі пов'язані з конкретною соціальною чи екологічною метою.

Сучасний туристичний попит сьогодні чутливо реагує на політичні кризи та війни, які знижують рівень безпеки в регіонах. Туристи прагнуть уникати нестабільних зон, що призводить до перерозподілу туристичних потоків на користь країн із стабільною ситуацією. Водночас такі кризи викликають економічну нестабільність, що, у свою чергу, зменшує доходи населення і знижує можливість туристичних витрат, особливо в країнах, де війна або криза безпосередньо торкаються населення. Політико-економічні кризи, включаючи фінансові труднощі та інфляцію, обмежують доступність подорожей для значної частини населення. Унаслідок зменшення купівельної спроможності та зростання вартості туристичних послуг змінюється структура попиту, оскільки туристи починають обирати економніші формати подорожей або скорочують тривалість поїздок. Ці зміни стимулюють розвиток нових продуктів, що враховують бюджетні обмеження споживачів.

В умовах військових конфліктів і політичної нестабільності зростає популярність країн з високим рівнем безпеки та стабільною економікою. Туристи переорієнтовуються на нові напрямки, що відкриває можливості для розвитку туристичної індустрії в менш популярних, але стабільних регіонах. Це стимулює країни до інвестицій у туристичну інфраструктуру, щоб відповідати попиту споживачів, які шукають безпечніші варіанти відпочинку.

Туристична галузь дедалі частіше адаптує свої послуги до нових реалій, пропонуючи туристам безпечні маршрути, а також послуги, що забезпечують захист у непередбачених обставинах. Після пандемії COVID-19 і під впливом

кризових явищ туристи надають перевагу подорожам з надійними гарантіями повернення коштів та підтримки у разі скасування подорожей. Це вимагає від туристичних компаній додаткових зусиль щодо забезпечення стабільності своїх продуктів.

Отже, туризм можна віднести до високо ризикових видів економічної діяльності, оскільки найбільш значущими факторами ризику вважаються економічна, політична та соціальна нестабільність у тому чи іншому регіоні. Сучасний туристичний попит значно змінюється під впливом глобальних соціальних та економічних тенденцій. Галузь потребує оновлення підходів для задоволення нових очікувань споживачів, які стають дедалі більш екологічно свідомими, індивідуалізованими та вимогливими. Адаптація до нових умов передбачає створення спеціалізованих туристичних продуктів, що враховують вікові, культурні та соціальні відмінності, зокрема зростаючу роль літніх людей та молоді з їхнім акцентом на сталий розвиток. Таким чином, розвиток туристичної індустрії залежатиме від здатності реагувати на зміни попиту, що відображає сучасні потреби суспільства.

Список використаних джерел:

1. UNWTO World Tourism Barometer. URL : https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023/UNWTO_Barom21_05_September_excerpt.pdf (дата звернення 01.10.2024 р).
2. Інноваційний розвиток туризму та готельно-ресторанного господарства: монографія / колектив авторів; за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. 202 с.